Bek: Aby se STAN obnovil, musí výrazně obměnit vedení

(Pokračování ze str. 1)

Pro mě je to samozřejmě zklamání a chtěl bych, aby se STAN pustil do vnitřní kritické debaty, která musí zahrnovat výraznou obměnu vedení.

Potřebujeme nové místopředsedy, kteří budou mít čas a energii věnovat se obnově strany. Byl bych moc rád, kdyby nové vedení bylo hodně věkově rozprostřeno. Od generace mé a starší až po nejmladší generaci, kde Vít Rakušan představuje zlatý střed. Byl bych rád, kdyby tam bylo víc žen, a musejí to být lidé, kteří mají elán a čas věnovat se konsolidaci strany. Potřebujeme i širší obměnu předsednictva a doufám, že k tomu mimořádné sněmy vyústí.

> Jsme zvyklí v zimě vevnitř topit na 24 stupňů. Snížení o jeden nebo dva stupně přinese obrovskou úsporu

■ Vy sám nezvažujete, že byste, podobně jak o tom mluví ministr průmyslu Síkela, STAN pomohl a kandidoval do vedení?

Já mám v tuto chvíli zodpovědnost za předsednictví EU. V nadcházejících šesti měsících budu extrémně vytížen zastupováním české vlády v Evropském parlamentu a rozhodně nejsem ten, kdo by mohl splnit roli místopředsedy, který bude muset objíždět republiku. To je neslučitelné. Uvidím, jak bude probíhat debata v mé organizaci na jižní Moravě, a společně s kolegy zvážíme, zda bych byl nominován do širšího předsednictva jako řadový člen. To je maximum, které je slučitelné s rolí ministra.

Obecně si myslím, že by ministři za STAN, s výjimkou Rakušana, neměli být místopředsedy, protože na to nebudou mít čas a kapacitu, aby v tak těžké situaci dali stranu do pořádku. Podle mne potřebujeme intenzivní programovou debatu, kde bych si část odpovědnosti jako člen předsednictva uměl představit.

V minulosti jsem psal prakticky celý vzdělávací program STAN a byl bych rád, kdybychom podobně propracovaný program měli i v jiných oblastech politiky. Tam si myslím, že bych nějakou roli mohl sehrát i při svém ministerském angažmá. Ale jsem přesvědčen, že místopředsedové musejí strávit následující půlrok tím, že budou stranu personálně konsolidovat, dotáhnou do konce její očistu. Pokud se objeví nějaké negativní personální souvislosti, tak je potřeba postupovat velmi rázně. Stranu je ale třeba stabilizovat i programově. Někdo musí programové teze psát, to může dělat i ministr v letadle, ale někdo o nich musí intenzivně jednat uvnitř strany, a to ministři nezvládnou.

■ Vstupujeme do českého předsednictví Rady EU. Co se pro občany ČR změní 1. července?

Nejtěžší je férově vysvětlit občanům, co předsednictví EU znamená. Mám pocit, že máme pořád zkreslenou perspektivu tím prvním předsednictvím, které se bralo jako mimořádná událost. Předsednictví EU je do jisté míry rutinní úkol, kterého se každý členský stát musí jednou za třináct let zhostit. To, že se státy střídají, je obrana před tím, že by někdo v EU uzurpoval příliš vlivu a moci.

Základní funkce rotujícího předsednictví je zabránit příliš velkému vlivu jedné země, jedné osoby nebo skupiny osob. Je to ochrana před nezdravou koncentrací moci, pojistka demokratického fungování. Samozřejmě že to otevírá příležitost získat silnější pozici díky dobré reputaci mezi partnery. Budeme silnější ve vyjednávání.

Základní role při předsednictví je však role moderátora. Dostanete do ruky zvoneček, hlídáte čas pro jednotlivé mluvčí, máte možnost shrnout debatu, ale není to tak, že předsednická země stanovuje cíle EU. Spíš o těch cílech moderuje diskusi. Není to nevýznamné, ale hlavní role připadá Evropské radě jako celku.

My se tedy ujmeme rutinního úkolu. Čím lépe ho zvládneme, tím silnější budeme v budoucnu. Můžeme nastolovat nové agendy, ale prostor není moc velký. Použil jsem muzikologickou metaforu, že nejsme autory skladby, ale jsme dirigenti orchestru, který hraje podle not, které vznikly společným úsilím.

■ Je tu masivní ekonomická a energetická krize. Dalo by se říci, že budeme díky předsednictví v lepší vyjednávací pozici?

Budeme v lepší pozici pro to, abychom se snažili uspíšit hledání celoevropských řešení tam, kde jsou nezbytnou podmínkou posunu. Na prvním místě je to projednávání legislativy, kde se otevírá cesta ke společným nákupům plynu a využití evropských prostředků při řešení problémů s kapacitou přenosových sítí, plynovodů, ropovodů a podobně. Zde máme bytostný zájem dovést do konce tento balík legislativy, aby co nejdříve platil.

Část těchto problémů ale musíme řešit bilaterálně s některými členskými zeměmi. Mluvíme-li o problémech nejbližší zimy, musíme postupovat dopředu například při získávání kapacity v terminálech na zkapalněný plyn. Jsem moc rád, že dobře dopadla kauza s plovoucím terminálem v Nizozemsku, která je výsledkem otevřené debaty s mým protějškem před několika měsíci.

Možnosti se otevírají i při jednání s Polskem a Německem. V případě Německa budování terminálů asi zasáhne delší časový horizont než tuhle zimu, ale předpokládám, že musíme současně jednat na evropské úrovni a potom s partnery, kteří nám jsou geograficky nejblíž.

Nabízí se i příležitost využít dodatečných evropských prostředků. Intenzivně studujeme možnost využití půjčky z fondu na podporu odolnosti a obnovy. Minulá vláda se rozhodla využít pouze grant, ale ČR si může za velmi výhodných podmínek na třicet let půjčit asi 350 miliard korun, které by mohla využít na zásadní systémovou změnu v energetice.

Ta bohužel minulou dekádu nenastala a teď jsme v mimořádně složité situaci. Za posledních deset let jsme se vůbec neposunuli v oblasti obnovitelných zdrojů ani v budování jaderných zdrojů, nepostoupili jsme ani v budování vodíkových technologií.

■ Hodně se mluví o dlouhodobých horizontech, ale lidi nejvíc zajímá právě ta příští zima. Jestli vůbec budou mít čím a za co topit.

To je část debaty, kterou jsem právě shrnul. Už dnes jsme si přiměřeně jisti, že co se týče zásob plynu, ten problém nenastane. Důležité ale je najít dostatečné řešení pro tu část průmyslu, která je nezbytně odkázána na užívání plynu. Tam je situace obtížnější. Ale to, že jsme získali kapacitu v zásobníku, je první pozitivní krok tím směrem. Vláda velmi intenzivně jedná o dalších kapacitách. Ale je jasné, že zima bude testem důvěryhodnosti nejen této vlády, ale celé EU. Toho jsem si dobře vědom.

■ Ceny energií už dřív výrazně stouply. Premiér Fiala před pár dny řekl, že nás v následujících měsících šok teprve čeká. Přiznám se, že z toho mě zamrazilo.

Je potřeba být velmi upřímný. Je jasné, že vláda musí dopad zmírnit. Právě jsme přijali legislativní rámec o zavedení úsporného tarifu a debatovali jsme o tom, jak ulevit lidem, co využívají centrální topení a dodávky teplé vody. Obojí je v zásadě připraveno, ale výkyvy na trhu energií jsou tak velké, že žádná vláda v Evropě není s to ty nárůsty kompenzovat. V určité míře musíme pomoci všem a pak cíleně těm nejohroženějším.

Členské země jdou různými cestami. Španělsko a Portugalsko ceny energií zastropovaly, ony ale nejsou fakticky propojeny se zbytkem EU, mají tedy jiné možnosti regulace trhu než ostatní členské země, kde je trh tak provázán a liberalizován, že tento typ intervencí není snadno proveditelný, byť Evropská komise na základě iniciativy Itálie zkoumá i tuto možnost.

Princip úsporného tarifu je moudrý i v tom, že motivuje k úsporám. Musíme si jasně říct, a v řadě zemí už to zaznělo, že část řešení problému je v hledání úspor. V Česku jsme zvyklí, že v zimě vevnitř topíme na 24 stupňů, což je abnormální přístup. Snížení o jeden nebo dva stupně přinese obrovskou úsporu, bude to nezbytná součást s vyrovnáváním se s problémy této zimy.

Nevíme, jak daleko dojde Rusko s omezováním plynu, ale signály, které máme, jsou poměrně negativní. Nemusí to znamenat úplné odstřižení dodávek, ale ceny budou růst dál. Musíme hledat další řešení, jak tu situaci ulehčit. Všem říkám, že schopnost řešit tento problém bude test věrohodnosti EU.

■ Říkáte, že napodruhé jsme už zkušenější. Ohlídá si tedy vláda, aby nevznikla další „kauza ProMoPro", jak se říkalo silně předraženému ozvučení během prvního předsednictví, která poslala několik lidí do vězení?

To si určitě ohlídá. Už za minulé vlády se předsednictví připravovalo tak, že zadávání veřejných zakázek a jejich schvalování podléhá velmi přísnému režimu. Dohlíží na to celá řada struktur mimo Úřad vlády. Věřím, že takovým trablům se tentokrát vyhneme, panuje zde ohledně veřejných zakázek velká opatrnost.

> Česká republika by si mohla půjčit 350 miliard na změnu energetiky

■ Jednou z českých priorit je poválečná obnova Ukrajiny. Co když ale válka v nejbližší době neskončí? Podle bezpečnostních analytiků může trvat roky.

I kdyby neměla skončit, bude se připravovat plán pro válečnou obnovu, protože dřív nebo později k nějakému příměří dojít musí. EU už nyní pomáhá stabilizovat ukrajinský státní rozpočet. Uvidíme, jak se situace bude vyvíjet, české předsednictví bude ale každopádně pracovat na dlouhodobém plánu obnovy Ukrajiny.

■ Není na škodu, že se v některých tématech vláda neshodne s opozicí? Například otázce dodávek zbraní na Ukrajinu.

Jsem realista, vládnoucí koalice se s opozicí shodne jen vzácně, koneckonců od toho opozice je. Část opozice je mi názorově tak vzdálená, že bych považoval za nebezpečné se s ní shodovat. Je ale důležité, aby alespoň s částí opozice existovala elementární shoda, především na základních postojích. Pravidelně se scházím se všemi českými europoslanci na plénu Evropského parlamentu a snažím se je informovat o postojích české vlády k důležitým návrhům. Musíme oddělit vypjaté dění ve Sněmovně od toho, co se děje na evropské úrovni. V řadě věcí je potřeba, aby zájmy ČR hájili i opoziční poslanci.

■ Nevíme sice, jak se situace na Ukrajině bude vyvíjet, ale myslíte, že ještě může na evropské úrovni přijít na přetřes debata o přerozdělování běženců?

O povinnou redistribuci neusilujeme, dlouhodobý postoj vlády je k ní velmi opatrný. Myslím, že i to, co se nyní děje uvnitř ČR, je docela poučné. Je logické, že většina uprchlíků se snaží zůstat ve velkých městech, v Praze, případně v Brně, a je velmi obtížné je motivovat, aby šli někam, kde nechtějí být.

Samozřejmě chtějí být tam, kde vidí příležitost k uplatnění nebo kde mají známé či příbuzné. Nutit je násilím tam, kde být nechtějí, je mi opravdu proti srsti a myslím, že na tom se shoduje celá česká politická scéna.

Náš postoj je základem evropské debaty: ať si státy vyberou, jestli chtějí pomáhat například finančně či přijetím nějaké části uprchlíků. Jsou členské země, které by viděly rády povinnou redistribuci, a země, které žádnou nechtějí.

ČR je v kompromisní pozici. Někteří tuzemští politici by si měli uvědomit, že je mnohem snazší hostit uprchlíky z Ukrajiny než z jiných zemí. Ať už mluvíme o pracovních návycích, či o schopnosti naučit se cizí jazyk. To bychom v debatě neměli zastírat. Slyšel jsem diskusi českého a řeckého diplomata na toto téma a ten Řek říkal Čechovi: Zkuste si vzít místo tisíce Ukrajinců uprchlíky, o které se musíme starat my.

■ Když se představoval spot k českému předsednictví EU, jeden z novinářů upozornil na faktickou chybu. Stojí v něm, že druhá světová válka začala v roce 1938, fakticky ale začala až rok poté. Vy jste reagoval, že jste ten spot předtím vůbec neviděl. Skutečně jste jako ministr pro evropské záležitosti nezkontroloval oficiální propagační materiály k předsednictví před jejich představením veřejnosti?

Agenda předsednictví má různá patra a zodpovědnost za ně je rozložena mezi víc lidí. Skutečně jsem viděl ten spot v tu chvíli poprvé. Mým úkolem je politická koordinace předsednictví. Nevypisuji veřejné zakázky, jsem mimo tuto strukturu. Tím se nevymlouvám, jen upozorňuji na to, že můj primární úkol je koordinace politických kroků. Jsem ministr, který je obětován k tomu, aby strávil půl roku v Evropském parlamentu, a řada těchto technických věcí je rozdělena mezi další.

Je to hrozně nepříjemné, mrzí mě, že se to stalo. Na druhé straně je to anekdotická drobnost, která tomu dodává lidský rozměr. Věřím, že další omyly tohoto typu se už nestanou, a od té doby se snažím dohlížet i na tyto techničtější věci.

Foto PRÁVO – Jan Handrejch